

DOI: 10.47743/jss-2021-67-4-15

Uberizarea dreptului – pericol sau oportunitate pentru profesiile juridice liberale?

Uberization of Law – Danger or Opportunity for the Liberal Legal Professions?

Cătălin Boacnă¹

Rezumat: Termenul de „*uberizare*” a devenit prezent în limbajul uzual al ultimilor ani, odată cu extinderea celebrei firme americane de *ride-sharing*. Principiul de bază este acela că o aplicație informatică instalată pe telefonul mobil poate crea legătura dintre un conducător auto independent și un client care evită serviciile de taximetrie. Criza sanitară provocată de coronavirus a accentuat *uberizarea* unor domenii precum piața muncii, medicină, IT etc. În acest context, apreciez că termenul poate fi folosit în mod adecvat și în ceea ce privește dreptul. Există deja platforme care oferă servicii juridice online sau intermediază legătura dintre client și avocat. De asemenea, unele softuri legislative pot înlocui sfaturile juridice ale unui avocat sau pot prevedea rezultatul unui proces prin folosirea unor algoritmi. În acest context, *uberizarea* dreptului reprezintă un pericol sau o oportunitate pentru contractul de asistență juridică definit de Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat?

Cuvinte-cheie: *uberizarea* dreptului; contractul de asistență juridică; digitalizare; platforme juridice

Abstract: The term *uberization* has become present in the usual language of recent years, with the expansion of the famous american *ride-sharing* company. The basic principle is that an application installed on the mobile phone can create the connection between an independent driver and a customer who avoids taxi services. The health crisis caused by coronavirus has accentuated the *uberization* of areas such as the labor market, medicine, IT etc. In this context, I believe that the term can also be used appropriately in terms of law. There are already platforms that offer legal services online or mediate the connection between the client and the lawyer. Also, some legislative software can replace the legal advice of a lawyer or can predict the outcome of a lawsuit by using algorithms. In this context, does the *uberisation* of law represent a danger or an opportunity for the legal aid contract defined by Law no. 51/1995 on the organization and exercise of the lawyer profession?

Keywords: *uberization* of law; legal aid contract; digitization; legal platforms

¹ Doctorand, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, e-mail: catalin_boacna@yahoo.com.

1. Introducere

Modul de funcționare a platformei americane de *ride-sharing*² Uber a dat naștere unor controverse intense încă din momentul lansării³, atât din punct de vedere al modelului de afacere, cât și din punct de vedere juridic. Criticii companiei susțin că în jurul acestei platforme a fost construită o adevărată „cultură a ilegalității”⁴, modelul de afaceri bazându-se pe încălcarea legii la nivel global, nu doar în SUA. Pe de altă parte, admiratorii susțin, printre altele, că a revitalizat economia⁵ sau că a adus inovații tehnologice, care au schimbat soarta serviciilor tradiționale, nu doar cele din domeniul taximetriei⁶. În acest context, a apărut termenul „*uberizare*”, un neologism care descrie „actul sau procesul de schimbare a pieței pentru un serviciu prin introducerea unui mod diferit de cumpărare sau utilizare a acestuia, în special folosind tehnologia mobilă”⁷ sau, mai clar, se referă la „oferirea de servicii directe prin intermediul unei aplicații mobile”⁸. Practic, astăzi, în vorbirea uzuală, termenul „*uberizare*” nu se mai referă doar la conduita unui utilizator al aplicației „Uber” de a căuta o mașină disponibilă care să-l ducă din punctul A în punctul B, ci se referă la un fenomen social care a cuprins toate domeniile esențiale, de la economie până la medicină, muzică, turism, piața muncii, educație, sau chiar domeniul juridic. *Uberizarea* reprezintă un adevărat fenomen social, iar dreptul este obligat să aibă o reacție. Cea mai clară reacție a fost aceea că legislațiile naționale și-au schimbat treptat perspectiva și au introdus în cotidian inovațiile tehnologice bazate pe modelul platformei americane de *ride-sharing*.

2. Uberizarea dreptului

„*Uberizarea dreptului*” este o sintagmă pe care încă nu am regăsit-o în limba română, deși este deja prezentă, de exemplu, în limbajul juridic din Franța⁹. Din punctul meu de vedere, termenul de *uberizare*, folosit pentru a descrie tehnologizarea domeniului juridic trebuie analizat în strânsă legătură cu noțiunea

² [Online] la <https://en.wikipedia.org/wiki/Uber>, accesat 10.12.2021.

³ [Online] la <https://www.forbes.com/sites/ellenhuet/2014/12/11/ubers-global-expansion/?sh=8d52806550a7>, accesat 10.12.2021.

⁴ [Online] la <https://hbr.org/2017/06/uber-cant-be-fixed-its-time-for-regulators-to-shut-it-down>, accesat 10.12.2021.

⁵ [Online] la <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2019/03/what-happened-uber-x-companies/584236/>, accesat 10.12.2021.

⁶ [Online] la <https://digital.hbs.edu/platform-digit/submission/uber-vs-taxi/>, accesat 10.12.2021.

⁷ [Online] la <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/uberization>, accesat 10.12.2021.

⁸ [Online] la <https://www.cyberdefinitions.com/definitions/UBERIZATION.html>, accesat 10.12.2021.

⁹ [Online] la https://www.lemonde.fr/idees/article/2015/06/19/vers-une-uberisation-du-droit_4658065_3232.html, accesat 10.12.2021.

de dematerializare a dreptului¹⁰ sau dematerializarea procesului judiciar¹¹. Definierea *dematerializării* este mai poetică în dicționarul explicativ al limbii franceze¹² decât cea din limba română, însă esența este aceeași: „dematerializarea” se definește ca fiind acțiunea de a elimina ceea ce este material pentru a rămâne doar partea imaterială¹³. Evoluția tehnologică, dar mai ales modalitatea în care algoritmi vor controla procesul judiciar și vor elimina partea materială, pare a fi o prioritate atât pentru politica globală a Uniunii Europene¹⁴ cât și pentru legislația națională a statelor europene¹⁵. Astfel, *uberizarea* dreptului nu va reprezenta doar un mecanism de utilizare a unei aplicații informatice pentru a găsi un avocat potrivit pentru un anumit domeniu, pentru a căuta legi, contracte, sau pentru a depune o acțiune la instanța de judecată, ci va putea reprezenta un mijloc prin care un justițiabil poate afla verdictul potențial al unui anumit dosar. Practic, algoritmi vor putea preziona hotărârea judecătorească, iar părțile litigiului respectiv își vor putea face așteptări realiste de la actul de justiție. *Uberizarea* dreptului se va realiza în mod treptat, chiar și forțat¹⁶, cu opoziție din partea profesioniștilor, în toate sistemele juridice ale țărilor dezvoltate și va schimba radical procesul judiciar tradițional¹⁷, având în vedere tocmai experiența trăită în ceea ce privește intrarea pe piața mondială a companiei Uber. Deși în realitate compania oferă servicii specifice taximetriei¹⁸, iar șoferii independenți care folosesc aplicația sunt în

¹⁰ M. Dochy, *La dématérialisation des actes du procès civil*, Volumul 202, pg. 3, Editura Dalloz, Paris, 2021.

¹¹ Această noțiune apare Opinia Nr.(2011)14 a CCJE – „Justiția și Tehnologiile Informatice (IT)”, Adoptată de CCJE în cadrul celei de a 12-a sesiuni plenare, Strasbourg, 7-9 Noiembrie 2011.

¹² “*réduire en esprit*” – É. Littré, Dictionnaire de la langue française - vb *Dématérialiser* vs DEX - *Dematerializa* dematerializez, vb. I. Tranz. și refl. A face să piardă sau a pierde caracteristicile materiei sau chiar materia. [Pr.: -ri-a-] – Din fr. *dématérialiser*.

¹³ C. Rocayaura, *Réflexions sur la dématérialisation de la procédure pénale*, thèse, Montpellier 1, 2013, no 3.

¹⁴ *Carte albă privind inteligența artificială - O abordare europeană axată pe excelență și încredere*, Bruxelles, 19.2.2020. Este vorba de un proiect de regulament prezentat la data de 21 aprilie 2021 de Comisia Europeană, fiind considerat ca fiind prima propunere din lume pentru un cadru legal în ceea ce privește Inteligența Artificială (IA).

¹⁵ Cu ocazia Summit-ului, despre inteligență artificială, martie 2018, Paris, președintele Franței a anunțat strategia națională de cercetare în inteligență artificială, fiind anunțate inclusiv schimbări legislative în acest sens.

¹⁶ N. Fricero, *Demande en justice et nouvelles technologies : aspects procéduraux*, în *Les avocats dans le monde numérique : qu'en est-il aujourd'hui ?*, Procédures, nr 10, 2014, dosar 47.

¹⁷ C. Chainais, F. Ferrand, L. Mayer, S. Guinchard, *Procédure civile : droit interne européen du procès civil*, Editura Dalloz, colecția Précis Dalloz, ediția 34, Paris, 2018, pg. 947: “La dématérialisation des procédures entraîne un bouleversement de nos habitudes et envahit peu à peu toute la vie judiciaire”.

¹⁸ Analiza modului în care funcționează compania Uber a fost realizată de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene în Cauza C-434/15 Asociación Profesional Elite Taxi împotriva Uber Systems Spain SL, pronunțată la data de 20 decembrie 2017.

realitate angajații Uber¹⁹, politica de expansiune a fost aceea că oferă servicii specifice domeniului IT punând la dispoziția utilizatorilor o simplă aplicație prin care clienții își pot găsi o mașină, iar conducătorii auto își pot găsi clienți. Pe același raționament, în viitorul apropiat, aplicațiile informatice nu vor oferi doar o intermediere între profesioniștii dreptului și clienți, ci vor putea oferi chiar răspunsul la problemele juridice pe care le are clientul respectiv. În ultimii ani există destul de multe exemple concrete prin care statele europene au încercat să digitalizeze inclusiv rolul concret al judecătorului, exemplul cel mai notoriu fiind cel al Estoniei – un program informatic ce judecă litigiile civile cu valoarea de până în 6400 Euro²⁰.

După cum am arătat, criza sanitară provocată de coronavirus a accentuat *uberizarea* unei game largi de domenii. Aș da ca exemplu piața muncii, acolo unde știm cu toții că există anumite reguli foarte stricte în ceea ce privește programul de lucru, forma contractului de muncă (care trebuie înregistrată la Inspectoratul Teritorial de Muncă), durata contractului, sarcinile de serviciu, fișa postului etc. Odată cu dezvoltarea aplicațiilor informatice, ajungem în situația în care o platformă online poate genera nu doar oferte de muncă și cereri din partea celor care caută, ci poate reprezenta activitatea în sine²¹. *Uberizarea* muncii a început cel mai clar în domeniul IT, unde există platforme prin intermediul cărora se pun la dispoziția utilizatorilor oferte de lucru sau utilizatorii pun la dispoziția angajatului produsul muncii lor. În domeniul turismului, lucrurile sunt și mai clare pentru că acolo există platforme de tipul booking.com (companie înființată în anul 1996 în Olanda), care pun la dispoziția turiștilor locuri de cazare, iar unitățile de cazare își găsesc clienții. Același principiu îl regăsim și în domeniul artistic sau muzical. Nu mai suntem nevoiți să cumpărăm un disc de vinil pentru a asculta o melodie veche, ci o găsim pe diferite platforme. Filmele nu mai rulează doar în cinema sau la TV, ci avem la dispoziție platforme de *streaming* care facilitează activitățile noastre recreative. De asemenea, putem găsi și medici pe internet, care mai nou oferă consultații medicale de la distanță. În același timp, au apărut inclusiv aplicații informatice care pot da, cu precizie maximă, diagnostice medicale.

3. Uberizarea în raport cu profesiile liberale – avocatura

Firmele de taxi sunt în pericol din cauza Uber, sistemul bancar este amenințat de dezvoltarea criptomonedelor, retailerii au probleme serioase din cauza

¹⁹ Intervenția instanțelor de judecată din majoritatea statelor Europene au considerat că șoferii care folosesc aplicația sunt, în concret, angajații Uber, cu toate drepturile și obligațiile care decurg din acest statut.

De exemplu, [Online] la https://www.lepoint.fr/justice/le-lien-entre-uber-et-un-chauffeur-requalifie-en-contrat-de-travail-21-05-2021-2427556_2386.php, accesat 10.12.2021.

²⁰ [Online] la <https://www.lefigaro.fr/secteur/high-tech/en-estonie-une-intelligence-artificielle-va-rendre-des-decisions-de-justice-20190401>, accesat 10.12.2021.

²¹ [Online] la <https://republica.ro/uberizarea-muncii-de-ce-munca-ar-ramane-ca-acum-100-de-ani-8-ore-pe-zi-5-zile-pe-saptamana>, accesat 10.12.2021.

platformelor online de vânzări de tipul Amazon sau Emag, agențiile de turism sunt amenințate de platformele de tip booking.com sau Airbnb.com, iar televiziunea clasică are o problemă serioasă cu audiența din cauza dezvoltării platformelor de tipul Tiktok, Netflix sau Youtube. Bineînțeles, exemplele pot continua. În acest context, ar fi cu totul nefiresc ca dreptul să nu intre sub umbrela fenomenului descris mai sus. În mod particular, contractul de asistență juridică încheiat între un avocat și un client poate suferi modificări esențiale. Din acest punct de vedere, Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat deține unele reglementări care par în afara *uberizării* actuale. Există deja platforme care oferă servicii juridice²² online sau care intermediază legătura dintre client și avocat²³, iar unele soft-uri pot înlocui sfaturile unui avocat prin folosirea de algoritmi bazați pe experiențe anterioare²⁴. Christiane Féral-Schuhl²⁵, fost președinte al Consiliului Național al Barourilor din Franța, avocat în dreptul noilor tehnologii, susține în volumul „Cyberdroit” că dezvoltarea platformelor online este un ajutor real pentru profesie: „avocatul, la fel ca un medic, este singurul autorizat să depună un diagnostic legal. Cu toate acestea, trebuie să folosească aceste noi instrumente pentru a răspunde mai bine nevoilor justițiabililor și pentru a se adapta la noile lor constrângeri în societatea digitală. La fel ca medicul, aceste instrumente îi vor permite să-și gestioneze altfel profesia, dar subliniind valoarea adăugată care este de neînlocuit: diagnosticul. Unii văd aceste schimbări ca pe o amenințare pentru avocat. De altfel, dacă expresia *uberizare* este recentă, procesul a început imediat ce a apărut internetul. Secretarii caselor de avocatură au fost primele victime, unele dintre sarcinile lor fiind „absorbite” treptat de avocați. Prin urmare, implementarea serviciilor juridice online este o extensie a unui proces de lungă durată”²⁶.

Astăzi, raportat la toate cele menționate mai sus, poate fi de neînțeles prevederea regăsită în conținutul art. 245 din Statutul profesiei de avocat cu privire la faptul că firma unui cabinet de avocatură trebuie să aibă dimensiunile maxime de 40 X 60 cm, să aibă o amplasare strictă sau că trebuie să cuprindă anumite mențiuni gravate în mod obligatoriu pe un suport metalic²⁷. Această prevedere are

²² [Online] la <https://www.acjsfb.ro/2021/02/16/parteneriatul-dintre-inteligenta-artificiala-si-profesiile-juridice-un-salt-urias-pentru-omenire/>, accesat 10.12.2021.

²³ [Online] la <https://www.zf.ro/business-hi-tech/platforma-avocatura-com-95-dintre-clienti-prefera-consultanta-video-18925207>, accesat 10.12.2021.

²⁴ [Online] la <https://www.wolterskluwer.com/ro-ro/expert-insights/ai-sau-nu-ai-in-avocatura>, accesat 10.12.2021.

²⁵ [Online] la <https://www.cnb.avocat.fr/fr/christiane-feral-schuhl-presidente-du-cnb>, accesat 10.12.2021.

²⁶ C. Féral-Schuhl, *Cyberdroit 2020/2021 - 8e ed.: Le droit à l'épreuve de l'internet*, Editura Praxis Dalloz, Paris, 2020.

²⁷ Articolul 245 din Statul profesiei de avocat Statutul profesiei de avocat din 3 decembrie 2011 (actualizat).

„(1) Firma trebuie să aibă dimensiunile maxime de 40 x 60 cm și va fi amplasată la intrarea imobilului și/sau a spațiului ocupat în care forma de exercitare a profesiei își are sediul profesional principal sau secundar ori biroul de lucru.

legătură cu publicitatea în cadrul profesiei de avocat. Prin hotărârea nr. 195/11.09.2021 pentru modificarea și completarea Statutului profesiei de avocat, adoptat prin Hotărârea Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România (UNBR) nr. 64/2011²⁸, publicată în Monitorul Oficial nr. 1055 din 4 noiembrie 2021, Uniunea Națională a Barourilor din România a înțeles că acest tip de exprimare nu trebuie să-și mai găsească locul în Statutul profesiei și astfel, art. 245, menționat anterior, a fost abrogat. În schimb, conținutul art. 245 se regăsește la punctul 6 din *Ghidul de bune practici privind publicitatea avocatului și a formelor de exercitare a profesiei*, îmbrăcând forma unei recomandări. În concret, acest *Ghid* preia aproape integral tot ceea ce se regăsea la secțiunea privind publicitatea din statutul profesiei de avocat. Articolele 244-250 care privesc modul în care avocatul poate să-și facă publicitate, dar mai ales interdicțiile cu privire la acest aspect, au fost abrogate cu totul odată cu intrarea în vigoare a Hotărârii nr. 195/11.09.2021. Deși majoritatea restricțiilor privind publicitatea avocatului au fost mutate din statut în *Ghidul* elaborat de UNBR, interdicția care se regăsea în conținutul art. 244, alin. (2), lit. b²⁹ nu a mai fost preluată în *Ghidul de bune practici*. Norma menționată interzicea în mod expres acordarea de consultații juridice pe orice suport material sau prin orice mijloc de comunicare în masă, cu excepția rubricilor juridice din diverse publicații.

În mod evident, o platformă informatică la care are acces un număr nelimitat de utilizatori este un mijloc de comunicare în masă și astfel, se poate înțelege cu ușurință că practica avocaților care ofereau consultanță juridică pe *Tik-tok* sau prin postări de tip *live* pe rețelele de socializare era interzisă. Această interdicție a fost radiată pur și simplu din statut și nepreluată în *Ghidul* menționat mai sus. În acest context, intervine o întrebare firească: în acest moment, poate avocatul să acorde consultanță juridică pe rețelele de socializare ca și cum s-ar afla pe o scenă de spectacol, iar utilizatorii ar dori răspunsuri la problemele lor juridice? Acest tip de retorică va naște cu siguranță polemici și tensiuni în interiorul profesiei. Articolul care interzicea în mod expres acest fapt a fost abrogat, fapt care oferă un răspuns pozitiv la întrebarea anterioară. În schimb, rămâne în discuție contractul de asistență juridică, forma în care trebuie încheiat, limitele de acțiune și conținutul acestuia. Articolul 108³⁰ din Statutul profesiei, regăsit la secțiunea privind relația

(2) *Firma cuprinde mențiunile prevăzute în anexa nr. XXII, gravate pe suport metalic*”.

²⁸ [Online] la <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/247907>, accesat 10.12.2021.

²⁹ „(2) Nu este permisă utilizarea următoarelor forme de publicitate:

b) *acordarea de consultații și/sau redactarea de acte juridice, realizate pe orice suport material, precum și prin orice alt mijloc de comunicare în masă, inclusiv prin emisiuni radiofonice sau televizate, cu excepția publicațiilor care conțin o rubrică de consultanță juridică*”;

³⁰ Articolul 108

„(1) *Dreptul avocatului de a asista, a reprezenta ori a exercita orice alte activități specifice profesiei se naște din contractul de asistență juridică, încheiat în formă scrisă între avocat și client ori mandatarul acestuia.*

(2) *Forma, conținutul și efectele contractului de asistență juridică sunt stabilite prin prezentul statut.*

dintre avocat și client, arată destul de clar că avocatul nu poate acorda asistență juridică fără existența unui contract de asistență juridică încheiat în formă scrisă. Art. 121 alin. 5 din Statutul profesiei permite încheierea contractului de asistență juridică în formă verbală, doar sub rezerva redactării contractului în forma scrisă în cel mai scurt timp. În același timp, potrivit art. 121 alin. (1), contractul de asistență juridică dobândește dată certă la momentul în care este înregistrat în registrul de evidență a contractelor, contractul fiind unicul mijloc de probă al raporturilor dintre client și avocat (art. 122, alin. 7).

Protecția oferită de contractul de asistență juridică trebuie să fie reciprocă ambelor părți semnatare în sensul că, de exemplu, avocatul trebuie să-și definească limitele mandatului și să-și monetizeze prestația, iar clientul trebuie să aibă un mijloc de protecție împotriva unor eventuale sfaturi greșite din partea avocatului, nefiind valabilă asigurarea profesională în contextul unor consultații juridice pe internet, în public, fără existența unui contract. Practic, condiția încheierii unui contract de asistență juridică îl împiedică pe avocat să poată acorda asistență juridică prin intermediul rețelelor de socializare sau a aplicațiilor informatice care permit accesul unui număr nelimitat de utilizatori. În schimb, acordarea unor sfaturi juridice generale, nepersonalizate, poate reprezenta o formă de atragere a unor eventuali clienți. Aparent este un tip de publicitate permisă de Statutul profesiei, deși ar putea exista interpretări privind interzicerea acesteia dacă este asimilată unor forme de publicitate mascată³¹.

Lipsa de armonie între reglementările specifice profesiei de avocat și evoluția platformelor informatice de tipul Uber a fost oarecum corectată prin Hotărârea nr. 195/11.09.2021 a UNBR în sensul că a fost elaborat pe lângă *Ghidul de bune practici* și *Ghidul privind utilizarea platformelor online de către avocați*. Acest ghid acoperă o necesitate a pieței juridice, platformele online de intermediere a serviciilor avocaților existau, dar nu erau reglementate. În România, acest ghid a apărut pe fondul crizei sanitare generate de Covid-19, dar și ca urmare a Ghidului privind utilizarea platformelor online³², elaborat de către Consiliul Barourilor Europene în iunie 2018. Permișiunea de a acorda consultanță juridică prin intermediul platformelor online trebuie asimilată în mod obligatoriu cu posibilitatea mai facilă de a contracta, de a încheia un contract de asistență juridică cu fiecare client în parte, iar nu cu posibilitatea avocatului de a acorda consultanță juridică oricărui

(3) *Avocatul nu poate acționa decât în limitele contractului încheiat cu clientul său, cu excepția cazurilor prevăzute de lege*”.

³¹ Art. 2.6 din *Ghidul privind utilizarea platformelor online de către avocați*: Publicitatea mascată constă în reprezentarea prin cuvinte sau imagini a serviciilor, numelui, mărcii ori activităților avocatului sau formelor de exercitare a profesiei, în cazul în care o astfel de reprezentare este destinată unor scopuri publicitare nedeclarate și poate induce în eroare publicul cu privire la natura sa. Astfel de reprezentări sunt considerate intenționate mai ales atunci când se fac în schimbul unei plăți sau al unei contraprestații.

³² [Online] la https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_Guides_recommendations/EN_DEON_20180629_CCBE-Guide-on-lawyers-use-of-online-legal-platforms.pdf, accesat 10.12.2021.

utilizator de internet, oricum, în orice condiții. În plus, art. 120 alin. (1) din Statutul profesiei interzice acordarea de consultanță juridică fără ca anterior avocatul să verifice identitatea exactă a clientului său ori a persoanei care contractează în numele acestuia. Este imposibil de realizat acest lucru în momentul în care un avocat acordă asistență juridică simultan unui număr mare de abonați ai unei rețele de socializare. Prin intermediul unei platforme juridice este de asemenea o misiune dificilă. De exemplu, partea adversă într-un litigiu își face un cont fals și cere consultanță juridică avocatului. Poate comunicarea pe internet să ofere o astfel de protecție și să asigure independența avocatului? Răspunsul este discutabil, însă, fiecare platformă are specificul ei, modalități diferite de interacțiune între client și avocat.

4. Tipuri de platforme informatice specifice avocaturii

Ghidul CCBE privind utilizarea platformelor online de către avocați publicat în iunie 2018³³ și introdus ca anexă la Statutul profesiei de avocat din România în noiembrie 2021 arată că există diferențe destul de mari între platformele informatice destinate avocaturii.

a. Platforme care conțin registre cu avocați

Acest tip de site-uri oferă un registru destul de amplu cu avocații care se înscriu sau care sunt înscriși pe platformă, de cele mai multe ori contra unei sume de bani. Platformele create de organele de conducere ale profesiei din țările Europene sunt gratuite. Este vorba de site-uri de tipul www.find-a-lawyer.com. Sunt inserate datele de identificare ale avocaților, cu specializarea fiecăruia, iar clienții pot găsi avocatul potrivit în funcție de anumite filtre prestabilite. De obicei, pe acest tip de site nu există interacțiune între avocat și client, acesta din urmă având posibilitatea să îl contacteze în mod direct, nemijlocit. În dreptul european, aceste platforme sunt denumite „anuaire”, iar în dreptul anglo-saxon sunt descrise sub termenul „directoare”. Aceste registre sunt gratuite pentru avocați. De cele mai multe ori, aceștia sunt înscriși acolo fără să-și dorească în mod expres asta.

b. Platformele de recomandare ale avocaților

Acest tip de site asigură o conexiune cu dublu sens între avocați și clienți. Dacă în primul caz clienții căutau avocatul potrivit prin inserarea unor filtre stabilite în funcție de specializare, experiență și localizare, platformele de recomandare oferă și posibilitatea avocaților de a găsi clienți noi. De obicei, aceste platforme conțin mai multe informații despre avocații înscriși, dar și modalități tehnice prin care profesionistul să răspundă, să interacționeze într-un timp foarte scurt cu utilizatorul care are nevoie de servicii juridice. Aceste site-uri reprezintă de multe ori un atac direct la etica și deontologia profesională pentru că oferă clasamente și comparații între avocați, fiind lipsite de transparență în ceea ce privește ordinea în care sunt selectați avocații care apar pe prima pagina. Există și

³³ [Online] la <https://www.unbr.ro/ghidul-ccbe-privind-utilizarea-platformelor-online-de-catre-avocati/>, accesat 10.12.2021.

un risc real în ceea ce privește manipularea opiniei publice având în vedere că sunt finanțate atât de reclamele generate de numărul cât mai mare de utilizatori, cât și de abonamentul pe care îl plătesc avocații înscriși.

c. Platforme de întrebări și răspunsuri în domeniul juridic

Aceste site-uri sunt foarte populare în rândul utilizatorilor care vor să afle cât mai rapid opinia unui profesionist. Obiectivul acestor platforme nu este acela de a pune în legătură avocații cu clienții pentru încheierea unor contracte de asistență juridică, ci doar pentru a-și putea crește traficul de internet și, implicit, pentru a obține mai mulți bani din reclame. În același timp, pentru avocați pot reprezenta un punct de pornire într-o eventuală relație de colaborare cu un client. Practic, avocatul oferă clientului un răspuns incomplet la o anumită întrebare, iar pentru o consultanță elaborată, clientul va trebui să semneze contractul. În cazul altor site-uri de acest tip, clienții sunt cei care trebuie să achite un abonament lunar pentru a avea acces la comunitatea juridică și a putea pune întrebări.

d. Platformele de tip „robotlawyers”

Aceste platforme informatice oferă răspunsuri prestabilite la întrebări juridice uzuale. Pun la dispoziția utilizatorilor un serviciu bazat pe inteligența artificială care poate să inițieze și să întrețină o scurtă conversație juridică. Pentru că acești „roboți de conversație” nu pot funcționa ca un avocat adevărat, pot direcționa utilizatorul către un avocat specializat în domeniul solicitat. Aceste platforme pot reprezenta o oportunitate pentru avocați având în vedere că pot înlocui personal uman care răspunde la întrebări uzuale și nu necesită cunoștințe de IT foarte solide.

e. Platforme care oferă șabloane și automatizări de documente

Reprezintă un instrument modern de eficientizare a activității unui cabinet de avocatură. Acest tip de platformă este destinat în principal cabinetelor sau societăților de avocatură pentru a ușura activitatea internă. Pare mai degrabă un produs dezvoltat exclusiv de profesioniști în informatică decât de juriști. Programul este capabil să construiască modele de contracte, sau să creeze documentații necesare funcționării unei societăți. În același timp, poate crea modele de formulare destinate unei activități curente: înregistrarea unor firme, redactarea statutului unei asociații, plângeri sau cereri către instanțele de judecată etc.

5. Uberizarea avocaturii în context european

În România, fenomenul *uberizării* avocaturii s-a produs destul de târziu față de alte țări europene, fapt recunoscut inclusiv de organele de conducere ale profesiei³⁴. După cum am explicat anterior, există încă destul de multe inconsecvențe în legislația specifică avocaturii, care pot conduce la concluzii de tipul: „cererile online se depun la camera 4 de la etajul 2”. Această concluzie este întărită

³⁴ [Online] la <https://www.bursa.ro/dike-supliment-dedicat-activitatii-de-drept-avocatura-se-38171uberizeaza38187-la-fel-ca-restul-serviciilor-69849448>, accesat 10.12.2021.

inclusiv de faptul că acel *Ghid de bune practici* anexat *Statutului* oferă dreptul Consiliului Baroului să verifice conținutul unui site deținut de un avocat și să elimine mențiunile care încalcă principiile esențiale ale profesiei. Până la data publicării Hotărârii nr. 195/2021 în Monitorul Oficial și simpla creare a unui site de prezentare a avocatului trebuia aprobată de Consiliul Baroului³⁵.

Prima țară din Uniunea Europeană care a deschis calea acestei *uberizări* a profesiei a fost Franța. Consiliul Național al Barourilor a pus la dispoziția utilizatorilor două platforme de tipul celor descrise mai sus (un registru cu avocați³⁶ și un site de recomandare³⁷). Cele două platforme care pot fi accesate încă din anul 2016 sunt administrate în mod direct de către Consiliu. Platforma de recomandare a avocaților are filtre multiple prin care se asigură un contact cât mai rapid cu avocatul. Clientul poate iniția un apel telefonic direct din aplicație, poate stabili o întâlnire la birou, o întâlnire video sau poate doar să adreseze o întrebare.

Decizia de a liberaliza în această manieră piața avocaturii vine în contextul tehnologizării agresive, dar și în contextul Hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) din data de 15 ianuarie 2015³⁸, prin care s-a stabilit că avocatul nu este doar un jurist veritabil, ci este un furnizor de servicii, iar clientul este un consumator. Această hotărâre a Curții de Justiție a produs un adevărat seism în domeniul juridic având în vedere că în interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii³⁹, contractul de asistență juridică încheiat între un avocat și un client este considerat a fi încheiat între un „furnizor” și „un consumator”. Practic, Curtea a oficializat caracterul pur comercial al contractului de asistență juridică prin faptul că este standardizat, conținând clauze deja prestabilite de avocat sau de Statutul profesiei. După această decizie, fenomenul *uberizării* avocaturii a devenit tot mai intens.

În Italia, restricțiile privind publicitatea avocatului, prevăzute de Legea nr. 247 din 31.12.2012, publicată în Monitorul Oficial nr. 15 din 18 ianuarie 2013, sunt oarecum similare cu cele din România. Pe site-ul Consiliului Național al Barourilor din Italia este publicat un anuar/registru privind avocații, însă nu are alte filtre de căutare decât cele standard: nume, oraș și specializare. Autoritățile din Italia nu au creat o platformă de tipul celei de recomandare, prin care clientul să poată interacționa instant cu avocatul, uneori chiar prin sistem video. În schimb, există un număr foarte mare de astfel de platforme private, care oferă inclusiv clasamente

³⁵ „(2) Conținutul și modul de prezentare a adresei de internet se avizează, în prealabil, de consiliul baroului și trebuie să respecte demnitatea și onoarea profesiei, precum și secretul profesional”.

³⁶ [Online] la <https://www.cnb.avocat.fr/fr/annuaire-des-avocats-de-france>, accesat 10.12.2021.

³⁷ [Online] la <https://consultation.avocat.fr/>, accesat 10.12.2021.

³⁸ [Online] la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A62013CJ0537>, accesat 10.12.2021.

³⁹ [Online] la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/LSU/?uri=celex:31993L0013>, accesat 10.12.2021.

între avocați, *ranking*-uri, recomandări de la foști clienți, fenomenul luând amploare începând cu anul 2017⁴⁰. Latura pur comercială a avocaturii în Italia pare a fi foarte dezvoltată având în vedere concurența mare din interiorul profesiei. Media este de 4,5 avocați la mia de locuitori ai Italiei⁴¹ (în zone precum Calabria, chiar 7 la mie), o cifră mult mai mare decât în alte țări europene. Pentru comparație, în România, media calculată la numărul avocaților care profesează și sunt înregistrați de UBNR⁴² este de 1,15 avocați la mia de locuitori. O precizare importantă este aceea că în Italia există deja, începând cu anul 2018⁴³, mai multe platforme online care pun avocații în legătură între ei, nu doar cu clienții. Mai exact, există platforme care intermediază legătura între avocați pentru găsirea rapidă a unor colaboratori, pentru substituirea în dosare sau pentru redactarea unor documente juridice.

În Germania, Legea Federală a Avocaților⁴⁴ permite utilizarea platformelor pentru interacțiunea dintre avocat și client. Există inclusiv un Registru Național Oficial al Avocaților în care sunt trecute toate datele de contact ale avocaților, inclusiv filtre suplimentare legate de specializare sau titluri academice. În același timp, platformele private de tipul celor care recomandă avocați sunt foarte bine promovate în spațiul virtual.

Referințe

- Dochy M., *La dématérialisation des actes du procès civil*, Volumul 202, pg. 3, Editura Dalloz, Paris, 2021
- Féral-Schuhl C., *Cyberdroit 2020/2021 - 8e ed.: Le droit à l'épreuve de l'internet*, Editura Praxis Dalloz, Paris, 2020
- Ferrand F., Mayer L., Guinchard S., Chainais C., *Procédure civile : droit interne européen du procès civil*, Editura Dalloz, colecția Précis Dalloz, ediția 34, Paris, 2018
- Fricero N., *Demande en justice et nouvelles technologies: aspects procéduraux*, în *Les avocats dans le monde numérique : qu'en est-il aujourd'hui ?*, *Procédures*, nr. 10, 2014, dosar 47
- Rocayaura C., *Réflexions sur la dématérialisation de la procédure pénale*, thèse, Montpellier 1, 2013, no 3

⁴⁰ [Online] la <https://www.altalex.com/documents/news/2017/07/24/servizi-legali-il-fenomeno-dei-marketplace-digitali>, accesat 10.12.2021.

⁴¹ [Online] la <https://nuvola.corriere.it/2019/12/24/quale-futuro-per-gli-avvocati/>, accesat 10.12.2021.

⁴² [Online] la <https://www.ifep.ro/Justice/Lawyers/LawyersPanel.aspx>, accesat 10.12.2021.

⁴³ [Online] la https://www.laleggepertutti.it/236186_lawe-la-prima-piattaforma-online-per-avvocati, accesat 10.12.2021.

⁴⁴ [Online] la <https://www.brak.de/fuer-verbraucher/anwaltssuche/>, accesat 10.12.2021.

